

El Criteri

□ □ □ Periòdic quincenal d'acció católica □ □ □

DIRECCIÓN I ADMINISTRACIÓ

Pujada de la Catedral, n.º 10 - 2.º

PORTAVEU DE LA

Joventut Católica Propagandista

— SUSCRIPCIÓ —

Un trimestre.	0'50 ptes.
Un any.	2'00 "
Núm. solt.	0'10 "
Anuncis á preus convencionals	

Municipalisme

Nosaltres no volíam inmiscuirnos en la qüestió latent dels presupostos perque no 'ns consideravem ni ab prou experiència ni ab prous coneixements per abordá aquestasumpte.

Pro com veyém som els colcats en la millor situació per tractar ab imparcialitat ens decidíam a parlarne.

El Municipi de Girona se trova desde remots temps en situació crítica, en un estat precari digne de llàstima. El Municipi de Girona quant ha tingut Batlles qu' han sapigut lo qu' es feyan, quant ha tingut regidors competents de lo qu' es una administració municipal, si no s' han avensat cuarts ha sigut pel gros déficit existent; no obstant s' ha equiparat molt l' estat de la caixa municipal. L'Ajuntament de Girona quant s' ha vist regit per persones no coneixedores de municipalisació, ó per altres que sols han volgut tirar sos caprichos avant escudantse en el seu gran amor a la ciutat, allavors en lloc de posarse a tó el municipi, sos gastos han quedat augmentats d' un modo alarmant i son déficit s' ha pujat considerablement.

Desgraciadament han sigut més els qu' han contribuit a derrotxar la caixa que a omplenar-la i avuy ens trovém que per cubrir un déficit gros deixat i crescut per ajuntaments anteriors, es necessari ferne, a la vista, un altre, que no es tal altre si 's considera la forma en que volen invertir l' empréstit que tant ha fet parlar. L' empréstit es més gros qu' el deute, naturalment, i ab l' objecte de, aprofitantse del mateix, poguer fer un mercat cobert.

Aquet deute qu' implica la consegüent manera de cubrirlo s' ha repartit en impostos pels vehíns, de modo que en un any aquells hagin de pagar la suma de tres rals sens distinció de classes. Es á dir que correspon pagar tres rals

a cada vehí. Y si considerém que mitj Girona es pobre i l' altre mitat es rica trovarém que 'ls primers feta la repartició proporcional per riquesa, com suposém deuen fer i es de rahó, no pagaran res i els segons podrán pagar sis rals. Si de tres parts de vehíns, una es pobra, l' altre mitjana i l' altre rica; la primera que no se li carregui, a la segona se li posin tres rals i a la tercera sis; i així successivament.

Tot aixó en general enteném nosaltres després d' escoltades totes les parts. Pro com sigui que 'ls patrocinadors han obrat ab molta lleugeresa al confeccionar l' empréstit, no pensant en que un canvi o una transformació així i lo extraordinari del crèdit que demanaven necessitava deguda justificació. Com sigui que l' opinió devant d' aixó i no vegen que parlaven clar mes qu'els qu'anaven contra el mateix; com sigui que fà quatre dies s' ha vist realisar unes obres d' un import crescudíssim i d' un gust no massa artístich per correspondre al seu cost; com sigui que tampoc la prempsa s' hagi posat molt al lloc corresponent, i hagi combatut desde un principi i casi per sistema; aquest intent dels concellers patrocinadors del presupost; com sigui que no hi hajin hagut uns defensors prou enèrgichs, prou suficients per imposarse a les demandes dels regidors protestaris i del públic; i com sigui que també molt lleugerament obraren quant en una sessió mateixa, d'un milló de pessetas consignades per l' empréstit se rebaixés a cinc centes mil; tot aixó ha indignat á uns quants i aquells quants a altres no vejent més que mala té en l' obra portada a cap pels catorze consellers de nostre Ajuntament.

Pro com crech no podém duptar, ab l' experientia d' actes anteriors i posteriors, actes mes clars qu'el present, de l' honorabilitat de alguns dels regidors qu' han votat l' empréstit; creyém es prematura, l' indignació produida per la mateixa; indignació que una mica jus-

tificada la trovém considerant lo poch satisfeches qu' eren las aspiracions públicas, com justificat trovém qu' un Reverent sacerdot partipici de l' actitud protestaria del poble, trovantse esser un representant de periódich contrari als presupostos, i justificat també creyém es el que vagi ab obrers i republicans tractantse de asumptes administratius.

Lo que no vejém prou justificat el que un periodista rabaxi á n' aquet sacerdot de manera poch escrupulosa, parlant d' ell com de qualsevol cosa, essent aquet periodista catòlic i per quant a l' endemà de ses deprecacions contra el sacerdot per anar ab republicans, s'el veu fent ali ab un representant de les ideyas masòniques i caciquistes, les més masòniques i caciquistes que per Girona se coneixen. Aixó si que no ho trovém prudent.

En part ha cessat l' oposició que hi havia entre defensors i combatents del presupost, pro desitjém que s' acabi del tot. En res hi ha mala fé. Els primers poch previsors i explicatius. Els segons poch meditabonts.

De tot els que tenen més culpa es la prempsa que no orienta ab la llum deguda. Are mateix hem tingut un cas pel que s' ha vist que degut a respectes de partit se portava amagat lo que pensava el director d' un periódich. Tot fà poch favor a la prempsa.

Aquesta es nostra modesta opinió; si no'ns espliquém prou bé no es degut a mala voluntat; pro aclarirém lo que se'ns demani. Per més que considerém que tot es a la llum del dia, sols que no 'ns n' adoném fins que la cosa es passada i casi no es hora.

De Barcelona

LA INAUGURACIÓ DEL MONUMENT DEL DR. ROBERT

No escrich aquestes ratlles en sentit polític, no, ho faig solsament per recordar al

gran patrici i home de ciencia que en vida es diguí Bartomeu Robert.

El monument que Barcelona ha aixecat, en la Plassa de l'Universitat al Dr. Robert, obra del gran artista Llimona es digna d'un home que no vivia més que pera l'engrandiment de la Patria en tots sentits. El geni d'en Llimona ha possat allí a totes les figures simbòliques: el forjador, el bosquerol esporugit, el sacerdot ensenya al home de la forja, la Poesia, la Música, els estudiants i la Clínica que cura als fillets que les mares dolorides hi porten malalts.

Hi es tot allí, tot lo que fer podia el Dr. Robert es allí representat, no hi manca pas tampoc el català ab barretina enarbola la bandera de Catalunya coronada ab una Creu.

Com descriurer els actes que se celebren? Impossible. Foren massa grandiosos i no es la meva ploma, sinó les dels mestres en periodisme qui les ha de descriurer.

Diré sols que al descorrer la cortina que tapava el monument, la multitut, composta de mils de personnes, aguantant els ruixadets que de tant en tant ens regalaven els núvols, esclatá ab una ovació inmensa, interminable...

La multitut estava plena de entusiasme i semblava talment que el Dr. Robert visqués allí, entra ella i els exités a la lluita per Catalunya. I no hi ha dupte, si el Dr. Robert no hi era en vida, era en ànima en el cor de tots els presents.

Els balcons de la Plassa de l'Universitat lluhien domasos, de les quatre barres catalanes, la majoria i eren atapaits de damiseles que volien també tributar homenatje al Dr. Robert.

Parlaren els Srs. Rusiñol (A.) M. A. Fargas i el regidor Sr. Juncosa.

Els orfeóns Català i Barceloní cantaren hermoses composicions que foren ovacionades. Cal fer elogi també de la Banda Municipal que tocà hermoses pesses.

Del dinar de la «Lliga Regionalista», celebrada al «Prado Català» no ne parlaré per no ficarme en polítiques cosa que no admet EL CRITERI.

Asistiren al acte uns 500 comensals y parlaren els Srs. Abadal, Rusiñol (A.) Mestres, Albó (F.) Rahora (P.) Garriga i Massó i el Sr. Cambó que foren ovacionats.

No diré res més de la festa. Analisar la obra política del Dr. Robert, més impossible. La obra científica del mateix, no hi entençer. Persones entenimentades ho han fet.

Un aplaudiment a tots per l'ordre regnant en els dos actes.

FRANCESCH X. MARCÉ.
Barcelona. Novembre de 1910.

El Expósito

(Continuación).

¡Desventurada criatura! ¡Cuantas veces en sus horas de insomnio su imaginación se extraviará, pensando si nació entre la opulencia y el lujo, ó entre la miseria y el hambre; si debió el ser á un amor mal reprimido, ó á la impudicia y la disolución; á una falta disculpable, ó á un repugnante incesto! ¡Cuántos pensarán que acaso su desgraciada madre, entre las torturas del remordimiento, suspira por él y busca en vano para compensarle de su abandono con las más tiernas caricias! El también gime por ella; también la busca inútilmente entre la multitud que pasa á su lado sin mirarla, ó le señala con el dedo desdeñosa ó compadecida.

Quizás entre esas damas opulentas que ostentan las vanidades del lujo, la mujer que le dió el ser pasa á su lado, encubriendo su rostro con las blondas temerosa de que el rubor que tiñe sus mejillas pinte la inquietud de su conciencia á la vista del expósito. Tal vez ella le reconoce, y su corazón palpita conmovido al encontrarle y un mal entendido sentimiento de pudor contiene sus labios abiertos para gritarle: ¡Hijo mío!

Quizás el desgraciado adivina á su madre: su corazón de ángel se la muestra tal vez entre la multitud, y le impulsa á correr hacia ella tendiéndole sus brazos, y llamándola: ¡Madre mía! Pero el temor y la duda, le contienen, paralizan sus brazos ya alzados en el aire, fija su planta en tierra, y una lágrima de hiel ahoga en su pecho aquel grito de amor; porque ese nombre tan santo sería en los labios del expósito una acusación horrible; ese nombre bendito, á cuyo acento el pecho maternal se siente rebosar de júbilo, sería para la madre misteriosa un puñal envenenado que desgarraría su seno. Tal vez la mira en la harapienta y pálida mendiga que implora la caridad pública, expiendo su falta con una vida de miseria y de dolores: tal vez se encuentran sin mirarse, se miran sin conocerse, ó se compadecen mutuamente sin comprender el lazo que les une.

Otras veces, cuando el sueño presenta á la mente del expósito imágenes celestiales de amor y de ventura; cuando su corazón palpita á impulsos de una pasión noble, y sueña en una esposa, en un hogar, y acaso en unos hijos, cuyo amor le haría perdonar á la madre que le negó el suyo y sus caricias, sólo verá al despertar de su

sueño dichoso la espantable soledad que le rodea. Y cuando las visiones de sus ensueños le hagan creer que tiene una madre, que vela junto á su lecho, y que aguarda su despertar con los brazos tendidos para estrecharle, despertará ávido de gozar en un instante todo el placer que no ha gustado en su vida, y sólo estrechará el aire, sólo verá las densas tinieblas que le cercan.

¡Ah! Si en estos momentos su corazón no estalla en pedazos, desgarrado por el dolor; si sus manos, crispadas por la ira no destrozan su pecho y comprimen sus sienes, para impedir al corazón y al pensamiento que aspiren y sueñen venturas que les están vedadas para siempre, es porque Dios ha dado á los humanos la resignación, bálsamo benéfico de las más crueles desventuras; es porque Cristo ha enseñado á los tristes que *El* compensará con su amor las penas de la vida; es porque una religión sublime ha prometido por consuelo á los que lloran, una eternidad de goces celestiales!

¡Desventurado expósito! Jamás gozará por completo de los placeres que hacen la vida grata! Siempre hallará en su alma una gota de hiel que amargue sus alegrías, y en su mente una idea lúgubre que turbe sus más tiernos goces! Un dia su corazón latirá encendido en una pasión amorosa; y no teniendo un nombre que ofrecer á la que se la inspire, quizás devorará en silencio su cariño, lamentando no haber nacido sin corazón, como nació sin padres y sin nombre. Y si halla una esposa que comparta con él su desventura y acepte su destino; si un hijo tierno juega en sus rodillas y acaricia su rostro con manecitas de nieve, sentirá acibarados sus paternales goces, recordando que él nunca durmió en el seno de su madre, ni la inquietó con sus juegos infantiles, ni acarició su cuello con sus brazos, ni pronunció su nombre con labios balbucientes. Besará en la frente á su adorado hijo, y acaso al par de sus besos brotará de sus labios un suspiro angustioso y de sus ojos una lágrima de fuego; ¡suspiró que encerrará un poema de dolores, lágrima que su hijo no podrá comprender, y que nunca, nunca, le será explicada!

Y el hombre, el ser humano y racional, rey de los otros seres y hechura predilecta del Creador, ¿es el que olvida sentimientos sublimes, á los cuales los animales más salvajes saben sacrificar hasta la vida?

¡Lamentable contradicción! Es la mujer la fuente y origen del amor; de ella nacen los sentimientos más tiernos del alma, y hay mujeres á quienes la hiena puede

enseñar á ser madres: ¡las fieras no abandonan sus hijos mientras que necesitan sus cuidados, y algunas madres abandonan los suyos al nacer!

Pero esas no son madres. Me reservo tan sublime nombre á las que duermen á sus hijos en su seno, y calientan su frente con el hálito de sus besos, y velan su sueño, y se inquietan por su bienestar, y les enseñan á amar á Dios y á orar por los desgraciados; ¡las que consuelan nuestras amarguras y gozan con nuestros goces; las que encantan con sus caricias nuestra vida y en su inmenso amor quieren para sí todos los pesares y todas las alegrías para los hijos de su alma.

Las que, dando sólo á sus hijos una vida de que han de avergonzarse, les arrojan al nacer al átrio de una iglesia, calle ó al torno de la *Inclusa*, esas madres desnaturales, llevan ya su castigo con los remordimientos como si sobre ellas pesara la cólera del cielo.

JUAN BELLCAIRE.

Filosofía

CONCEPTE

III.

El concepte racional.—L' esprit humà sempre ha volgut investigar les causes dels fenòmens; l' esprit humà sempre ha volgut fruir de la contemplació armònica de la Creació; i axís com los acorts de séptima diminuta produexen dolcíssima impresió al resoldre sobre lo primer grau de l' escala, axís com les guerres justes per llei de l' història se resolen quasi, sempre en fruits benefactors pera l' Humanitat, axís també la rahó humana se dolex pera separar la llum de les tenebres, axís també la raó humana vol escartir les causes veras dels fenòmens de natura, vol també que ses aspiracions sien omplenades fins al límit possible en exa vall de llàgrimes.

¡Enrera l' concepte empíric!, deyem. ¡Pas al concepte racional! Axó significa: ¡Enrera lo concepte empíric fixat en l' enteniment humà per la rutina ¡pas al concepte ficsat per la rahó!

La rahó! Ecspléndit sol qu' il·lumina nosaltres passos en notre peregrinatje; magna potencialitat que pot arribar a donarnos lo coneixement de perquè tots los astres sorgiren de un nucli central incandescent, que 'ns dona forsa intel·lectual suficient pera reunir en notre cervell les més varies idees; que nos ensenya á buscar en la sang los agents infectants causa immediata de moltes enfermetats; que nos fa descobrir ab l' instrument auxiliar de la

vista que s' anomena *microscopi* el gran nombre de *bacillus* que lluitan contra nostra salut; que nos prohibex l' us de les quinteres armòniques paraleles per ocasionar desagradable impressió; rahó humana, en fí, que 'ns conduceix a la consideració d' una *Causa Primera* per Qui s' espliquen los fenòmens tots: ¡oh rahó humana! quant vas de companya ab la Fé, ji qu' ets esplendorosa! ¡Cóm te llohan los homes de bona voluntat.

Son la Fé i la Rahó dues companyes:

Ab lligam d' amor pur Deu les uní;
Si la Rahó contra la Fé s' axeca
Rodolará desfeta vers l' abism.

Si esplendent es la rahó creyent, hi ha una altre rahó: la rahó incrèdula. Com vaxell qu' ha perdut lo timó va navegar ecstraviada en mitj del mar tormentós de les passións; sos cànctics no son d' amor qu' atrau als homes, sino d' ira i de furor; son la maledicció contínua, son los udols de fera famolencia que desitja destruir tot lo que atansa. ¡Oh rahó infelis! ¡Ets rahó rebeld que t' axecas irada contra Aquell qui t' ha omplenat de beneficis! Ets com furia que t' axecas contra ton Creador, ets com los *Crotalics* ó serpents verinoses, que voldrás rosejar les obres santes. Ton peregrinatje es infelis, i sols fruexes la blasfemia. ¡Oh rahó perduda! Inútils son los esforços, ja que ab ta finitat, res pots contra la Infinitat divina que 't creá, que 't redimí, i contra la que tes inútils satjetes dirigexes. Mentre tú, oh rahó incrèdula, estás laborant pera enderrocar l' obra divina, hi há la rahó pura, la dels homes creyents que cantan de Déu la gloria. ¡Jamay, jamay, los esforços podrán de la terra lo nom de Crist derrocar.

Per tant lo concepte *racional* de la Filosofía deu esser fonamentat en la *Fé*: deu tenir per guia la rahó pura, la rahó creyent. ¡Enrera la rahó irada, la rahó rebeld, qui s' axeca contra la font de la Vritat! ¡Com pot buscar la Vritat qui nega son origen? ¡Com pot dalirse pera explicar los misteris de la *Creació* qui nega al *Creador*? ¡Qui pot buscar l' efecte sens pensar en la *Causa*?

Per consegüent, mentres los qui abusan de sa intel·ligència al dirigir contra Déu los pensaments contínuan la seva maligne tasca, nosaltres també seguirém cantant la gloria del Señor; dirérem: si la corrent elèctrica (aprofitant los salts d' aigua originada) mon grans rodes i illumina les ciutats ab les partícules carbonoses de l' arc voltaic, es que Déu axís ho ordená; si los planetas i satélits en son rítmic moviment may se deturen seguint órbites ficses en l' espai voltant al sol d' ahont un jorn sorgiren, es que Déu axís ho disposá; que si en l' Univers hi regna l' Armonia, tot es degut a la paraula

d' aquell Déu qu' allá en la nit dels segles, *Fiat lux* digué, i la llum sorgí, allunyant del firmament les caòtiques tenebres.

J. SOLÀ ESCOFET.

ESPIGOLANT (Crónica)

Hi hauria algú que 'ns pogués respondre si creu esser politic, o fer política de partit, o cambiá las orientacions marcades en nostres primers nombres, l' honrar a un ilustre català i dir que nosaltres hem de seguir son gran amor a Catalunya, i seguir son pur Catalanisme? Es que hi ha qui així ho creu.

Algunes de las senyoretas qu' en el nombre últim esmentavem parlant dels Jocs Forals, am multa delicadesa ens han agrait la publicació de sos noms al mateix temps que felicitat per esser EL CRITERI l' únic periòdic de Girona qu' ha publicat ab certesa tots els noms i cognoms de les mateixes.

Nosaltres molt cortesment per medi del periòdic ja que d' un solt públic se tracta agraim sa delicada enhorabona i estém joyosos de la distinció que 'ns dediquen, la que procurarém conservar sempre diguent la vritat en tot lo possible.

Quant publicament pensavem dirigir un afectuós saludo a nostre nou governador *ordres vingueren i de casa el tragueren*. Uns diuen degut a l' intrincada cuestió presupostaria. Altres a que l' enfadá que nosaltres diguessim Ponci a qui de nom se deya Jesús. Nosaltres no ho sabem perque no enténem gaires matemàtiques.

Tot lo dit es broma eh?

El Centre Catalanista s' ha reunit per pendre noves orientacions en la seva marxa. Esperém véurerles publicades, per diri la nostra.

Ab el present nombre accompanyém per tots els suscriptors el promés discurs del diputat don Manuel Senante, qual valor politic i material es reconegut i esperém serà agrait per lo que respecte al esforç que en nosaltres presuposa tal regal, en el poc temps que fá som favorescuts pel públic.

De tots modos no pensém s' acabin am la present nostres mostres de sacrifici per la causa católica.

En la reunió celebrada el diumenge prop-passat a cà la Ciutat pera procedir al escrutini pera elegir els vocals de la Junta

local de Reformas Socials, foren elegits per majoria de vots els senyors següents: Patrons, vocals efectius: don Joan Prat, don Pere Puig i don Jaume Puntonet; suplents: don Josep Pradas, don Joan Juanola i don Joan Vigué; obrers, vocals efectius: la candidatura de les societats *La Amistad i Círculo Católico de Obreros* don Joaquim Roca, don Josep Alemany, don Narcís Dalmáu i don Narcís Puig; i suplents: don Narcís Palahi, don Lluís Creixáns, don Joan Pujolar, don Jaume Moré, don Juan Cufí i don Martí Plé.

Els que no'n tinguin prou ab un discurs d'en Serante o be qu'el vulguin entregar a altres persones, al preu de 10 céntims'l trovarán a nostre administració i a la llibreria Dalmáu.

Tenim el gust de manifestar que pensantse en Joaquim Saurina ésser dels últims en parlar de l' assamblea d'ensenyansa ens

trovem en que darrera EL CRITERI n' han parlat molts i molts periódics. Per cert que sembla comensen a fer efecte els crits d' alerta, que son en número extraordinari els asambleistes inscrits per anarhi, essent gros el contingent de catòlics qu' està preparat, de tal modo qu'els radicals laics i altres per l'estil ja s'esveren, tement que lo qu' ells volien s'els hi vagi aigua avall ab l'avassalladora corrent de bons patriotes disposats a fer surá els veritables anhels de l' opinió espanyola que pensa ab ses necessitats.

Es hora.

La «Joventut Católica Propagandista» començará la publicació de ses visites, en el nombre vinent d'EL CRITERI.

El govern italià ha donat ordres terminants de perseguir la premsa inmoral i no permetre la corrupció que per medi d' ella se fá.

A Espanya ens preciem de molt catòlics i... no'n parlém vaja, perque la cara ens hauria de caure de vergonya.

El prodigiós pianista Rosenthal ha donat un extraordinari concert al Palau de la Música Catalana quedant, ab ell, honrat d'un modo sublim l' art musical.

En l'impossibilitat de visitarles personalment, per nostres moltes ocupacions, oferírem EL CRITERI a persones no suscrites que d'ara en avant creyem ho serán atenent les condicions de nostre publicació. Y dispensin no ho fessim desd' el primer nombre, perque no pensarem en totom.

El Ministre d'Instrucció Pública ha proposat un article a la llei de pressupostos per el qual s'apuja la paga mínima dels mestres de primera ensenyansa a 1000 pessetes, confiant en que desde el 1.er de Janer percibirán ja aquest augment.

IMP. DALMÁU CARLES Y COMP.—GERONA.

Farmacia del Dr. Vivas

CORT-REAL, 17 ☎ TELEFONO, 65
◆ GIRONA ◆

Francisco Solá

— ÓPTIC —

Rambla de la Llibertat

GERONA

Gran Hotel Peninsular
den JOAN NICOLAZZI

Hotel de primer ordre.—Menjador apart pera
Rtns. Srs. sacerdots.

PROGRÉS 4.—GERONA.

Joan Juanola SASTRE

Cort-Real, 5.—GERONA

Dalmáu Carles y Comp.

Llibreters.—Editors

Plaza del Oli, 1.—GIRONA

Carboneria i Magatzem de llenya

— DE —

Viuda de Esteve Jou

Travesia de S. Josep 4.—GIRONA

ADROHER GERMANS

MAGATSEMISTES DE MATERIAL ELÉCTRICO

GRANVIA ☎ **GIRONA**

Botiga den JOAN PERICH

RAMBLA DE LA LLIBERTAT, 28

— GIRONA —

Assortit de postals, merceria i quincalla.

Sabateria Alvarez

DE Ferrán Freixas

Bon gust, elegància i duració

— PROGRÉS, 8.—GIRONA —

ACADEMIA PREPARATORIA

per estudis de Bachillerat i magisteri

dirigida pel professor i oficial de telègrafs

Manuel Ibarz Grao

amb la col·laboració del mestre públic

D. Silvestre Santaló

de **D. Joaquim Pla**

ex-alumne de la Universitat Central,
i d'un Profesor de llatí.

S'obrirà al primer d'Octubre. Referències
a la llibreria de Dalmáu Carles, i al domicili
del Director.

Dolors Jordá Profesora de Piano

Piazza de Moli, 9, 3.er—GERONA

EL Criteri

Periodic Quincenal d' acció católica

□ Portaveu de la Joventut Católica Propagandista □

Publicarà notabilitats de divulgació científica, d' acció social católica y de literatura ✕ Suscripció: Un any, 2'00 pessetes; trimestre, 0'50 pessetes;
* * * * nombre solt, 10 céntims ✕ Anuncis a preus ben mòdics ✕ Redacció i Administració: Pujada de la Catedral, núm. 10, 2.^{ón} ✕ * * * *